

sup.; Adrian., q. 4 de Confessione, ad 2; Soto, d. 14, q. 4, art. 5, et d. 17, q. 2, art. 4, in fine, qui refert Alens., q. 76, memb. 2, ubi requirit quidem propositum, non tamē explicat quale illud futurum sit. Idem tenet Navarr., in Summa, c. 4, num 15. Et hoc magis sumitur ex Trident., sess. 14, c. 4. Ubi inquit, nunc non esse tribuendam remissionem peccati ipsi contritione sine voto sacramenti, *quod in illa includitur*; vera ergo contritio, si talis est, includit hoc votum; dixerat autem paulo antea idem Concilium, ad veram contritionem satis esse cum detestatione propositum servandi omnia mandata. Ratio vero est, quia nullum est fundamentum ad requirendum hujusmodi propositum explicitum; nec potest ostendi praeceptum de hac re, neque ex Scriptura, neque ex traditione aliqua. Confirmatur, et explicatur hoc modo: nam vel hoc propositum requiritur, quia sine illo non potest haberi vera contritio; et hoc est falsum, quia etiamsi quis non recordetur expresse confessionis, potest habere omnes actus, quos supra diximus perficere contritionem, quia nulla est repugnatio, et gratis diceretur, Deum non dare gratiam excitantem, vel adjuvantem necessariam ad illos actus, nisi habent actualem memoriam, et formale desiderium confessio- nis. Vel requiritur, quia licet haberi possit contritio sine tali voto, non tamen sufficit ad justificationem; et hoc est omnino falsum, tum quia illi contritioni, ut dictum est, semper est conjuncta gratia et charitas tanquam ultimae dispositioni; tum etiam quia in illa includitur votum sacramenti, et utrumque dixit Concilium. Et confirmatur, quia alias pari ratione dici posset, contritionem non sufficere sine reali susceptione sacramenti. Vel requiritur hoc votum, ut suppleat vicem sacramenti, velut dando gratiam ex opere operato; et hoc est etiam omnino falsum, quia justificatio, que solum fit per sacramentum in voto, tantum fit ex dispositione operantis; neque ibi confertur illa gratia sacramentalis, ut in superioribus saepe dictum est. Alias pari ratione dici posset, hominem justificari ex opere operato per attritionem cum formalis desiderio sacramenti. Confirmatur, quia in baptismō sufficit votum implicitum, ut docet D. Thom. sup., q. 69, art. 4, ad 2, ubilite de hac re; ergo pari ratione in hoc sacramento, quia eadem est ratio; et sicut potest quis habere fidem et contritionem cum ignorantia invincibili baptismi, ita potest baptizatus ha-

bere fidem et contritionem cum oblivious invincibili confessionis, vel etiam cum ignorantia; ergo eadem est ratio.

10. Fundamento Cani satisfit.—Ad funda- mentum Cani negatur sequela; et ad probatio- nem jam supra explicatum est, non tri- bui effectum specialiter voto sacramenti, quia ex parte hominis requiratur ad illud votum actus vel desiderium expressum; sed quia tale sacramentum non solum est praeceptum, sicut alia, sed est per se institutum ad remissionem illorum peccatorum, tanquam me- dium necessarium ad illum effectum. Unde quando in absentia sacramenti datur talis effec- tus per contritionem, illa dicitur habere ordi- nem ad tale sacramentum, quia supplet vicem ejus, et quia semper illa peccata manent sub- jecta clavibus ex vi illius voti et propositioni. Ad confirmationem vero respondetur, si sit sermo de haeretico, non esse simile; ille enim non potest justificari, nisi incipiat habere veram, et formalem fidem; et ideo necesse est, ut habeat voluntatem credendi, et conse- quenter redeundi ad Ecclesiam; si autem es- set schismaticus non haereticus, sed retinens veram fidem, ille justificari posset enim dolore, et proposito servandi omnia mandata.

DISPUTATIO XVIII.

DE ESSENTIA ET RITU HUJUS SACRAMENTI IN COMMUNI.

Duobus modis potest definiri essentia hujus sacramenti: primo metaphysice per suum genus et differentiam, et dicetur esse signum efficacis gratiae remissivae peccati post baptismum commissum; quae definitio nota est ex dictis. Alio modo agendum est de essentia hujus sacramenti, declarando partes quasi physicas ejus, materiam scilicet, et formam; quod hic generatim praestabimus, postea spe- ciatim.

SECTIO I.

Quoniam sit materia remota hujus sacramenti.

1. Prima opinio.—Quoniam, ut ostendam sectione sequente, sacramentum hoc, sicut alia novae legis, materia constat, et forma, dicendum prius hoc loco est de materia remota, ex qua solet materia proxima con- fici. Quidam autem ita loquuntur, ut dicant materiam remotam esse ipsum peccatorem, qui absolvitur, ut D. Thom., Opusc. 22, c. 4, et Gerson, in Floribus moralibus.

2. Peccatum actuale post baptismum com- missum esse materiam remotam hujus sacra- menti.—*Assertio prima.*—Verumtamen pec- cator potius est subjectum, de quo nunc non agimus; nam hoc subjectum commune est omnibus sacramentis, et ad hoc, sicut et ad cetera praeter baptismum, supponi debet bapti- zatus. Igitur dicendum est imprimis ex com- muni sententia, peccatum actuale, post bapti- zatum commissum, esse materiam remotam hujus sacramenti. Ita docent omnes Theologi statim citandi, cum D. Thom., q. 84, art. 2; P. Soto, lect. 2 et 3 de Poenit.; Solo, d. 14, q. 1, art. 2; Medina, Cod. de Poenit., q. 2. Di- cuntur autem peccata materia hujus sacra- menti, non quia sint materia ex qua, sicut lignum est materia statuae, sed quia sunt mate- ria circa quam sacramentum hoc versatur. Sicut causa, de qua in aliquo iudicio agitur, dicuntur materia ejus; sic enim totum negotium hujus sacramentalis judicii circa haec peccata versatur, et ad illa tollenda institutum est. Remota vero materia dicitur respectu essentialium partium, ex quibus proxime conficitur hoc sacramentum. Nam contritio sacramentalis, de peccato debet esse; confes- sio etiam, accusatio est peccati; satisfactio, ejusdem est vindicta; absolutio denique de his peccatis est, et proxime informat debitam confessionem.

3. Originale peccatum ad hanc materiam non pertinere.—*Neque actuale ante baptis- tum commissum.*—Unde concluditur primo, originale peccatum ad hanc materiam non pertinere, quia nec propter illud tollendum sa- cramentum hoc institutum est; neque illud est materia proprie accusationis, cum non sit propria voluntate commissum. Deinde infer- tur, neque peccata actualia commissa ante baptismum susceptum pertinere ad hanc ma- teriam, tum quia per se, ac totaliter remit- tuntur per baptismum, et ideo ad illa etiam tollenda non est ordinatum hoc sacramentum; tum etiam quia persona illa pro illo statu non est de jurisdictione Ecclesiae, et ideo ejus ac- tus non sunt subjecti clavibus. Unde talia peccata non tantum non sunt materia neces- saria, verum nec sufficiens, nec debet illa quis sacramentaliter confiteri, cum ab eis non possit sacramentaliter absolviri. In quo etiam Theologi convenient; quamvis sine funda- mento sentiat oppositum Angelus, verb. Con- fessio, 2, n. 2, de quo latius Med., tract. 2 de Confessione, in principio.

Quodlibet peccatum actuale hominis baptizati esse sufficientem materiam hujus sacramen- ti. *Assertio secunda.*

4. Ostenditur in mortalibus.—Secundo di- cendum est, quodlibet peccatum actuale ho- minis baptizati esse sufficientem materiam hujus sacramenti, non tamen aequa necessaria. Declaratur, et probatur; nam impi- mis peccatum mortale esse materiam suffi- cientem, et necessariam, constat ex omnibus dictis disputatione precedenti, et ex doctrina Conc. Trident., sess. 14, quae de hoc peccato maxime procedit. Dicitur autem tale pecca- tum materia necessaria, non quia sine illo non possit confici hoc sacramentum; nam id falsum est, ut statim dicam; sed e converso, quia illud telli non potest sine hoc sacramen- to, et quia si illud commissum sit, et nun- quam sit confessum, per se loquendo, neces- sarium est, ut de illo fiat confessio, alioquin non erit validum sacramentum, ut latius in- fra disputando de integritate confessionis di- cetur. Ubi latius constabit doctrinam hanc ge- neraliter sumendam esse de omnibus pecca- tis mortalibus post baptismum commissis, et nunquam confessis.

5. Quomodo in venialibus habeat locum as- sertio.—Præterea locum habet conclusio in peccatis venialibus; nam illa etiam sunt ma- teria sufficiens, ut patet ex Trident., sess. 14, c. 5, et can. 7, et ex Leone X, in Bulla contra Lutherum, in damnatione 8 art., et ex Ge- lasio Papa, tom. de Vinculo analhematis; item ex usu omnium fidelium; denique ex ge- neralibus verbis Christi: *Quorum remiseritis peccata.* De quo latius Vega, lib. 43 in Tri- dent., c. 3. Propter hoc autem peccatorum genus addidi secundam partem conclusionis, in qua convenient omnes Theologi, et sumi- tur ex eisdem locis. Nam hoc peccatum, li- cet sit materia sufficiens, non est necessaria, tam quia potest aliis modis auferri sine or- dine ad hoc sacramentum, aut voto ejus; tam etiam, quia licet adsit tale peccatum, potest sine illius confessione sacramentum confici, per se, et ex certa scientia et volun- tate. Quo fit, ut ex verbis Christi Domini saepe citatis, illa priora: *Quorum remiseritis pec- cata, comprehendant venialia; posteriora vero: Et quorum relinueritis, retenta sunt,* non aequa comprehendant, quia non ita con- stiunt, aut faciunt illam esse materiam ne- cessariam, sicut mortalia.

6. Quomodo in peccatis confessis.—Benedic-

ust XI.—Richar. et Guillelm. rejiciuntur.—
Corollarium.—Ultimo locum habet dicta conclusio in peccatis confessis semel, de quibus certa est posterior pars assertionis, quia talia peccata non sunt materia necessaria, ut omnes Theologi docent, et Benedictus XI in Extravag. 4 de Privilegiis, et dicetur latius disputando de integritate. De priori autem parte, scilicet, quod hæc peccata sint materia sufficiens, nonnulli dubitarunt, ut patet ex Richardo, d. 48, art. 2, q. 4, et refert Guillelmus de Rubion., d. 45, q. 2, dicens, non esse licitum de peccatis his, præsertim solis, confessionem facere. Nihilominus tamen communis, et certa sententia est, hæc peccata esse sufficientem materiam, si quis velit ea iterum confiteri. Ita docet Benedictus XI in dicta Extravag., dicens, esse salubrem talem confessionem. Confirmat hoc etiam Catholicorum, et piorum omnium consuetudo. Ratio vero a priori petenda est ex institutione; nam Christus concedens hanc potestatem, non limitavit illam ad unum actum remissionis; alioquin vero est consentaneum et congruum fini hujus sacramenti, ut ita fuerit institutum, tum propter utilitatem et majorem securitatem animarum; tum etiam quia virtus poenitentiae iterum atque iterum potest exercere suos actus circa eadem peccata; ergo et hoc sacramentum; nam juvat quodammodo illam virtutem, et ideo esse debuit eodem modo iterabile. Et hinc infertur hujusmodi peccata jam confessa non solum conjuncta cum aliis non confessis, sed etiam per se sola sufficere posse ad conficiendum hoc sacramentum, propter easdem rationes. Quod bene docuit Cajet., t. 4 Opusc., tract. 5 de Confessione, q. 4, et Medina, tract. 2, q. de Fructu iterandi confessionem.

7. Objectio solvitur.—Sed contra primo, quia in nullo sacramento potest forma sèpius cadere supra eamdem materiam. Respondet: supra materiam remotam, nego; supra proximam, concedo. Nam ex eadem numero aqua possunt multa baptismata confici, quia, licet aqua, quæ est materia remota, sit eadem, tamen ablution, quæ est materia proxima, potest esse diversa. Sic ergo in proposito licet peccatum sit idem, tamen confessio et accusatio est diversa. Hinc tamen bene concluditur, ut Medina supra notavit, supra eamdem confessionem non posse iterari absolutionem; quod proprie fieret, quando successive idem peccatum, eadem confessione accusatum, bis remitteretur per absolutio-

nem; hoc enim fieri non potest, sicut non potest hostia consecrata, iterum consecrari; at vero simul per modum unius bene potest eadem confessio pluribus formis informari, sicut in simili constat de Eucharistia et de baptismo.

8. Instantia.—Sed urgetur, quia etiamsi idem peccatum iterum in confessione dicatur, non possunt verba formæ vere proferri circa tale peccatum, nec suum habere effectum; quia quod semel remissum est, non potest iterum remitti; sicut in naturalibus, quod semel destructum est, non potest iterum destruiri; et in moralibus sententia semel prolatæ, et executioni mandata, non potest super eamdem causam juste iterari. Et confirmatur, nam alias per secundam absolutionem tolleretur reatus poenæ temporalis ex priori confessione relictus, et ita nulla esset necessitas satisfactionis, sed iteratæ confessionis ejusdem peccati.

9. Quorundam solutio.—*Vera solutio.*—Propter hoc dixerunt aliqui, ex hujusmodi materia verum confici sacramentum, illud tamen non habere effectum, quia invenit factum quidquid facere posset. Quod saltem de effectu remissionis poenæ affirmat Scot., dist. 19, ad primum, et sequitur Gabr., q. 1, art. 3, dub. 2. Oppositam sententiam omnino veram censeo, quam tenet D. Thom., d. 48, q. 1, art. 3, q. 2, ad 4; Durand., q. 2; Soto, q. 4, art. 3, in fine; Palud., d. 49, q. 1; et bene Henricus Gandav., Quodlib. 7, q. 22 et 24; Cajetan. et Medina supra. Ratio est, quia sacramenta dant effectum infallibiliter non ponentibus obicem (supponimus enim confiteri cum vera attritione, et proposito); nec aliunde est incapax talis effectus, quia potest in gratia crescere; ergo, etc. Item magis tunc urgebit argumentum, quia significatio formæ falsa esset, ac propterea non solum superfluum, sed etiam illicitum esset tale suscipere sacramentum, quod non posset habere effectum. Denique fere idem dici posset de homine contrito, cum primum confitetur peccatum, quia jam est peccatum destrutum, et gratia comparata, seu obtenta.

10. Satisfit confirmationi.—Respondet ergo ad argumentum negando majorem, quia hæc remissio peccati fit per gratiæ infusionem et sanctificationem animæ, quem effectum habet semper absolutio rite data, et remoto obice suscipientis; et ideo talis forma habet hunc verum sensum: *Ego tibi confero gratiam remissionis peccati, quantum est ex te, ut latius dice-*

mus, disput. sequente. Ad confirmationem, verum est per secundam absolutionem remitti aliquid poenæ temporalis, sicut per priorem, juxta dispositionem recipientis. Neque est inconveniens, quod aliquando non sit necessaria satisfactio ex opere operantis, si per alia media remittatur poena ex opere operato, vel per indulgentias suo modo, et per sacrificium Missæ; eo vel maxime, quod secunda confessio peccati, ut est bonus actus operantis, actus penal is est, et satisfactorius. Nullum ergo inconveniens est, quod per iteratam confessionem ejusdem peccati tota poena illi debita tandem remittatur; imo hic fortasse est unus finis talis institutionis; ideo enim concessum est, ut eadem peccata possent sèpius esse materia confessionis, ut perfectior eorum remissio comparari posset, et ut ita inducerentur homines ad eorum poenitentiam sèpius agendam. Neque etiam refert, quod prior absolutio semper maneat rata, quia, licet posterior habeat suum effectum, nihil derogat priori, sed unaquæque habere potest suum effectum juxta dispositionem suscipientis. Neque oportet servari in omnibus similitudinem inter hoc iudicium, et iudicium humanum in externo foro, in qua proportione, seu similitudine fundatur Scotus; quia in humano iudicio tantum intenditur liberatio ab exteriori poena, et expeditio nitis, juxta probationem externam; at vero in hoc iudicio intenditur interior fructus animæ, et sanitas ejus, quæ potest crescere juxta dispositionem penitentis.

11. Peccatum quoad culpam est materia sine qua hoc sacramentum non fit.—Ultimo addendum est in hac dubitatione, peccatum quoad culpam esse materiam, sine qua non potest confici hoc sacramentum. Hoc a fortiori patet ex omnibus dictis. Itaque, licet quis dicat se habere reatum poenæ temporalis ex confessione priori relictum, non potest sacramentaliter absolviri, nisi culpam confiteatur; nam ad hanc remittendam est directe data potestas, ad poenam vero solum ut ad quid accessorium, ut patet ex illis verbis: *Quorum remiseritis peccata, etc.*, et ex sensu et usu Ecclesiæ. Item, quia illa non est accusatio proportionata huic iudicio, quod per se debet fieri de culpa, et juxta illius qualitatem poena imponi. Quia vero is, qui reatum poenæ confitetur, implicite fatetur se peccasse, ideo ex hac parte videri posset illa sufficiens materia; tamen etiam hoc sensu est valde implicita, et tantum generalis confessio, ac

SECTIO II.

An sacramentum poenitentio essentialiter sit compositum aliquod, ex materia, et forma sacramentali constans.

1. Prima sententia.—Quamvis negari non possit in hoc sacramento aliquid esse per modum materiæ, et aliquid per modum formæ, ex generali doctrina sacramentorum tradita in Concilio Florentino in Decreto Eugenii, et in Concilio Tridentino, sessione septima, et explicata superiori tomo in proprio loco, nihilominus in essentia hujus sacramenti explicanda est diversitas inter Theologos. Prima ergo sententia est totam essentiam hujus sacramenti positam esse in verbis formæ, quamvis prærequirat legitimam confessionem, quia non potest sententia ferri, causa non audita. Ita sentit Scotus, in 4, d. 44, q. 4. Unde in d. 46, q. 1, diserte negat confessionem, et contritionem esse partes hujus sacramenti. Ex quo aperie sequitur, sacramentum hoc non constare materia et forma, et ita in terminis concedit Major ibi, quæst. 2, sequens opinionem Scoti; quem etiam sequitur Gabr. ibi, q. 2, in principio, ubi cum Scoto definit, hoc sacramentum esse absolucionem hominis poenitentis, etc. In qua definitione ait significari, confessionem peccatorum esse ita necessariam, ut sine illa non possit fieri hoc sacramentum; et in hoc, inquit, tangitur materia hujus sacramenti, eo

modo, quo hic invenitur. Et inferius videtur admittere, confessionem saltem esse partem hujus sacramenti. Hanc etiam opinionem sequitur Dionysius Cisterciens., d. 23, q. 2, art. 1. Fundamentum esse potest primo, quia forma est tota rei essentia. Sed hoc principium in materialibus rebus verum non est, neque applicari potest ad sacramentum, alias in omnibus sacramentis forma tantum esset essentia; quod nee Scotus ipse concedit. Igitur motivum Scotti fuisse videtur, quia tota significatio hujus sacramenti posita est in illo verbo *absolvo*; item etiam tota efficacia, quia solum sacerdos remittit peccata; sacramentum autem essentialiter est solum id, quod significat et efficit. Et confirmatur, quia minister hujus sacramenti est solus sacerdos, et non poenitentis; ergo solus ille efficit totam essentiam hujus sacramenti; efficit autem sola verba, quibus absolvit; ergo in illis solis continetur tota essentia hujus sacramenti.

2. *Secunda sententia.* — Secunda opinio referri potest in contrario extremo, nimirum, totam essentiam hujus sacramenti consistere in materia, vel in aliqua parte ejus; absolutionem vero esse quidem necessariam ad perfectionem, seu complementum hujus sacramenti. Ita videtur sentire Soto in 4, dist. 14, q. 1, art. 1; nam aperte negat absolutionem esse partem hujus sacramenti; ergo a fortiori negat esse partem essentialiem; ex quo plane sequitur, non esse de essentia, quia neque est tota essentia, nec pars ejus. Assumptum probat ex D. Thoma, q. 84, art. 1, ad 2, dicente, sacerdotem absolvendo dare complementum huic sacramento; ergo absolutio, inquit, non est pars, sed complementum. Rationem adjungit, quia sacramentum hoc est poenitentia; poenitentia autem essentialiter non est absolutio sacerdotis, sed actus poenitentis; ergo. Atque hinc infert, sacramentum poenitentiae non esse compositum aliquod ex confessione et absolutione, vel, ut ipse loquitur, non supponere pro tali composito, sed solum pro confessione legitima et sacramentali, quia in illa sola est substantia, et essentia hujus sacramenti, sicut in artificialibus substantia censetur posita esse in materia, non in figura, vel forma.

Sacramentum poenitentiae constare essentialiter ex materia et forma.

3. Nihilominus dicendum est, sacramentum hoc essentialiter constare ex materia et forma. Ita sentiunt antiqui Theologi, D.

Thom., hac 3 par., q. 84, art. 2 et 3, et sumitur ex eodem, q. 90, fere tota, et 4 contra Gent., c. 62, quibus locis Cajetan. et Ferrarensis. Idem sumitur ex Alens., 4 par., tota quæst. 60; Marsilio, in 4, q. 10; Durando, dist. 14, q. 3. Et præcipue probatur ex Concilio Florentino in Decreto Eugenii, ubi cum prius in genere dixisset, sacramenta tribus perfici, materia, forma, ac ministro, postea in hoc sacramento propriam formam, et materiam designat; et ex Concil. Trident., sess. 14, c. 3, ubi prius declarat formam, et materiam, ac materiales partes hujus sacramenti, postea concludit: *Hæc de partibus hujus sacramenti sancta Synodus tradens, etc.*

4. *Cur actus poenitentis quasi materia sacramenti poenitentiae dicantur a Conciliis.* — Nec refert, quod hæc Concilia non vocent actus poenitentis simpliciter materiam, sed quasi materiam; id faciunt, non quia, eo modo, quo in sacramentis est materia, hæc non sit propria materia sacramentalis, sed quia vel tota materia sacramentalis non est propria, sed per analogiam sic appellatur, vel quia hæc materia non est ex aliquo elemento, seu corpore sensibili, sicut est in aliis sacramentis. Et hæc posterior ratio est magis propria; nam prior communis est aliis sacramentis, cum tamen in illis non ita loquantur Concilia, sed absolute vocent materiam. Item illa prior ratio ad formam etiam posset applicari, et tamen Concilia non dicunt verba sacerdotis esse quasi formam, sed simpliciter esse formam. Igitur, quia materia simpliciter dicta, etiam in rebus artificialibus, solet esse aliquod sensible corpus, ideo aliis sacramentis, in quibus materia proxima consistit in usu alicuius corporis sensibilis, materia simpliciter tribuitur; quia vero hic, nec materia proxima, nec remota est corpus sensibile, ideo (ad hoc solum denotandum) addita est illa particula diminuens, *quasi*. In cæteris vero omnibus hic servatur tota ratio, et munus materiæ, æque ac in aliis sacramentis. Nam sicut ibi applicatio sensibilis elementi habet imperfectam significationem, et virtutem, donec accedit forma, cui talis materia suo modo supponitur, ita etiam in praesenti sacramento actus poenitentis comparantur eodem modo ad verba sacerdotis.

5. *Confessio non est materia circa quam hujus sacramenti, sed ex qua.* — Quapropter non possunt etiam dicta Concilia explicari convenienter de materia circa quam versatur absolutio sacerdotis, sed de materia ex qua

constat sacramentum. Primo quidem, quia Concilium Tridentinum aperte declarat esse partes, quæ ad integratem sacramenti requiruntur; materia autem circa quam, non est pars, sed quasi objectum; unde illo modo potius peccata dici possent materia circa quam versatur absolutio; nam sunt quæ remittuntur. Deinde, prædicta Concilia ita tribuant huic sacramento hanc quasi materiam, sicut aliis materiam; in aliis vero id quod est materia, non est circa quam, sed ex qua perficitur sacramentum; idem ergo est in praesenti. Quod etiam satis declarat ipsa distinctio et assignatio materiæ et formæ. Nam materiæ circa quam non correspondunt forma, sed actus, vel potentia, aut quid simile; cum ergo hic assignetur materia, cui forma respondet, signum est sermonem esse de materia, quæ suo modo informatur per formam, et ex qua simul cum forma aliquod totum consurgit.

Sacramentum hoc ex materia et forma tanquam ex partibus constare. Corollarium 1.

6. *Ex his ergo recte concluditur primo, sacramentum hoc ex materia et forma tanquam ex partibus constare.* Patet primo ex dictis, quia materia ex qua, est pars simul cum forma. Sed ait Soto, in rebus artificialibus formam non esse partem. Sed, ut notavi in superiori tomo, agens de sacramentis in genere, non satis distinxit rationem formæ et partis. Nam, si in rebus artificialibus consideremus compositionem physicam, figura revera est pars compendi artificialis, quia statua, verbi gratia, ita vere componitur ex ligno et figura, sicut album ex corpore et albedine (loquimur enim formaliter de his compositis, et non tantum materialiter de subjectis). Si vero in rebus artificialibus consideremus compositionem, ut sic dicam, integralem, sic figura non est pars. Inter partes autem physicas, quæ integrant subjectum ipsius figuræ, una comparatur ad alteram, ut materia ad formam; sic enim caput potest dici forma statuæ, et tectum, domus; et hæc forma vere dicitur pars totius artificiali, ad ejus integratatem concurrens. In doctrina ergo sacramentorum, cum de forma agimus, non priori, sed posteriori modo loquimur. Nam priori modo non sunt verba forma sacramenti, sed significatio, aut virtus, per quam sacramentum constitutur in genere signi, vel causæ gratiæ; hujus autem formæ subjectum est tota illa res sensibilis, quæ ad significandum im-

ponitur, vel ad agendum assumitur; in illa vero re sensibili, quoniam ex pluribus coalescit, quædam distinguuntur ut materia, quædam vero, ut forma; hæc ergo forma vere est pars, ex qua totum illud componitur. Ita ergo se habent in hoc sacramento materia et forma; nam ex illis consurgit illud, quod est integrum signum sacramentale, et integrum gratiæ instrumentum; quod quidem de materia infra probabimus. De forma vero certissimum est, quia expressiorem habet significacionem, et in illa residet præcipua virtus ius sacramenti, ut Concilium Tridentinum docuit.

7. *Objectio. — Solvitur.* — Unde non solum concluditur, formam esse partem, sed esse præcipuam partem; quod ipsummet argumentum Soti convincit, quia forma est quæ dat complementum huic sacramento, quantum ad rem illam, quæ ad significandum imposita est; non est autem complementum tanquam aliiquid extrinsecum, sed tanquam intrinsece compleps, et addens id, quod est præcipuum in tali sensibili signo seu instrumento; est ergo pars ejus præcipua. Non est tamen excludenda materia a ratione partis totius sacramenti, cum Concilia ita loquuntur, et cum etiam participet significationem et efficaciam sacramenti, ut postea dicemus. Item, quia in arte factis, a quibus hæc analogia sumpta est, si aliqua pars integrans vocetur forma, reliquæ recipientes denominationem materiæ, non excluduntur a ratione partis, ut per se notum est; ita ergo in præsentis philosophandum est. Dices: ergo habet hoc sacramentum quatuor partes, scilicet, tres materiales, et formam, cum tamen Concilia tres tantum partes distinguant, quas sectione sequenti declarabimus. Respondetur, adæquate duas tantum esse partes, scilicet materiam, seu quasi materiam, et formam, quas prius distinguunt dicta Concilia; postea vero in ipsa materia distinguuntur tres partes, quas non dicunt esse omnes, vel solas partes sacramenti, sed partes materiæ, seu poenitentiae, aut actuum poenitentiae; sic enim absolutio non est pars poenitentiae proprie dictæ, licet sit pars sacramenti poenitentiae. Et ita obiter responsum est ad fundamentum Soti, quod magis consistebat in verborum æquivalente, quam in re; et testimonium D. Thomæ potius probat contrarium, ut declaravi.

8. *Sacramentum hoc essentialiter ex materia et forma constare. — Corollarium secundum. — Formam esse partem maxime essen-*

tialem nujus sacramenti. — Secundo sequitur extrinseco et ab arte. Sic ergo medicamentum hoc partim debuit inchoari ab intrinseco per actus poenitentis, partim extrinsecus consummari per absolutionem sacerdotis; ex utriusque ergo tanquam ex partibus essentialibus constat.

9. *Sacramentum hoc supponere pro artificiali composito ex absolutione et confessione.* — *Corollarium tertium.* — *Sacramenti pœnitentiae definitio.* — *Definitio altera.* — Ultimo concluditur ex dictis, sacramentum pœnitentiae (dialectico more loquendo) non supponere pro absolutione sola, vel pro confessione sola, sed pro artificiali composito ex utraque. Hoc probavi generaliter contra Sotum agens de sacramentis in genere, et solvi fundamentum ejus, ex doctrina paulo antea data de materia et forma rerum artificialium, quæ in hoc sacramento æque procedit, ut declaratum est. Quocirca, si adæquate velimus hoc sacramentum definire, non per genus signi, sed per rem ipsam sensibilem, quæ substata formalitati signi, dicendum est esse, *compositum morale, seu artificiale constans ex artibus pœnitentis, et verbis sacerdotis, institutum ad significandam et conferendam gratiam remissivam peccati post baptismum commissi.* Si vero rem ipsam sensibilem in partes distinguere velimus, et ad modum artificialium rerum definitionem tradere, non dicemus tantum esse absolutionem sacerdotis, ut volebat Scotus, quia non est illa tota essentia, ut ostensum est. Imo neque absolutionem loco generis ponemus; quia, cum genus habeat rationem materiæ, potius materialis pars loco generis ponenda erat; et ita servari solet in definitione rerum artificialium. Dicemus ergo hoc sacramentum esse, *confessionem legitime in foro pœnitentiae factam, et absolutione iudicis firmatam.* Quæ tota definitio satis constat ex dictis.

10. *Dubium Durandi expeditur.* — Ex quo etiam obiter expeditur dubium, quod tractat Durand., d. 14, q. 3, an hoc sit sacramentum absolutionis, vel confessionis. Ipse enim contendit priori modo esse appellandum, quia absolutio est præcipua pars, in qua est maxima vis hujus sacramenti. Mihi autem videtur quæstio de modo loquendi, et fateor modum illum esse satis congruum, et interdum inventari in Patribus æquivalenter; nam vocant hoc sacramentum, reconciliationis. Verumtamen aliis modus loquendi magis usitatus est; nam quia materia sacramenti, vel notatio, vel nobis familiarior est, ideo fere usus

obtinuit, ut multa sacramenta a materia nominentur, ut baptismus, chrisma, etc.; sic ergo sacramentum hoc, confessionis, vel pœnitentiae sæpius appellari solet, et, ut supra dixi, ita etiam appellatur a Patribus. Et eamdem vim habet vox *exomologesis*, quæ apud Patres sæpe usitata est; de qua videri possunt multa apud Pamel., ad lib. de Pœnit. Tertullian., num. 53, et apud Baronium, tom. 1, an. 36, circa medium.

Fundamentis Scotti fit satis:

11. Superest, ut ad fundamenta Scotti respondeamus, et quedam quæ in illis petuntur, amplius explicemus. Respondetur ergo, ideo sacerdote: nisi absolute ministrare hoc sacramentum, quia, licet pœnitens præbeat materiam, tamen ipse est, qui introducit formam, et perficit compositum. Ut in naturalibus agens qui introducit formam, et unit illam materiæ, dicitur simpliciter efficere totum ipsum. Præsertim, quia tota vis clavium et potestas remittendi peccata est in sacerdote, et actus ipsius pœnitentis non habent significationem sacramentalem, nisi prout subjiciuntur clavibus, et quodammodo uniuntur, seu elevantur per actum clavis; et ideo, licet materialiter illi actus eliciant a pœnitente, tamen in ratione partis sacramentalis censentur quodammodo constitui per efficientiam ipsarum clavium. Et hac ratione pœnitens nullo modo dicitur minister hujus sacramenti, sed solus sacerdos.

12. *Non tota significatio sacramenti pœnitentiae est in forma.* — *Prima opinio de efficacia formæ.* — Ad confirmationem, duo in illa petuntur, alterum de significatione, alterum de efficacia. Quoad significationem, negatur totam esse in forma, quia, licet verba formæ distinctius significant totum effectum, tamen etiam actus pœnitentis suam habent significationem; nam signa contritionis sunt etiam signa interioris remissionis, et per confessionem significatur, quod sicut peccata exterius manifestantur, ita etiam ab anima ipsa excluduntur. Satisfactio etiam aperte significat remissionem pœnæ. Quoad efficaciam vero est diversitas opinionum. Nam quidam volunt solam formam efficere, cum Scoto supra. Quod tenuit Vega, lib. 13 in Trident., cap. 15, et Ferrarensis, 4 contra Gentes, cap. 72. Et fuit sententia D. Thom. in 4, dist. 22, quæst. 2, art. 1, quæstiunc. 1, ad 2 et 3, et indicat etiam quæst. 28 de Verit., art. 8, ad 2. Tenet etiam Capreol.,

d. 16, q. 2, art. 3, ad 1. Indicat Bonavent., d. 17, 2 part., art. 4, q. 3. Fundamentum esse potest, quia tota hæc efficacia procedit a potestate clavium, quæ solum est in sacerdote, et ideo tota videtur posita in actu ejus. Neque inde fit, materiam non esse de essentia, quia nou est necesse, ut totum aliquod efficiat secundum omnes partes essentiales; sicut in naturalibus materia est de essentia ignis, quamvis tota activitas sit in forma. Et est hæc probabilis opinio et responsio.

13. *Secunda opinio.* — Nihilominus aliis videtur, partes etiam materiales hujus sacramenti habere vim activam. Quod tenuit aperte D. Thom., q. 84, art. 1 et 2, ad 3, et q. 86, art. 6; et Alensis, q. 61, memb. 6; Richard., d. 16, art. 1, q. 2; Antonin., 3 part., tit. 14, cap. 17, in princip. ; Cajet., dict. q. 84, art. 2, ubi dicit D. Thomam mutasse sententiam, quam tenuerat in 4. Idem Soto, d. 14, art. 2 et 3; Cano, et alii Thomistæ. Et nonnihil facit Concilium Tridentinum supra, dicens, præcipuam vim hujus sacramenti positam esse in forma; indicat ergo aliquam vim esse in materia. Et argumentum sumi potest ex aliis sacramentis a paritate rationis. Argumentum etiam illud juvat, quia sacramenta nova efficiunt quod significant; sicut ergo per omnes partes significant, ita efficiunt. Et ita facile solvitur argumentum Scotti negando assumptum.

14. *Primum notandum pro contritione.* — Duo tamen oportet observare in hac diversitate opinionum. Primum est, questionem, quæ ad rem pertineat, ad summum esse posse de contritione, quando actu illa durat tempore, quo fit absolutio; quia ante absolutionem perfectam hoc sacramentum nullum habet effectum ex opere operato, quia nondum est sacramentum, licet fiat; quod etiam idem est in aliis sacramentis. Unde fit, confessionem, cum prius sit omnino absolta, quam perficiatur, imo quam inchoetur absolutio, per seipsam proxime et immediate non efficere, quia cum fit effectus, jam ipsa non est; et ita solum denominabitur efficere, ipsum totum, quod constat ex confessione et absolutione, quamvis revera efficacia procedat ab absolutione immediate; sicut etiam tota forma absolute dicitur efficere, quamvis tantum efficiat secundum ultimam sui partem. Satisfactio etiam, quæ tempore est posterior quam absolutio, non potest per se immediate concurrere ad gratiam, quæ data est tempore absolutionis; efficit tamen re-

missionem pœnæ temporalis, quam ex opere operato confert; sed illa tantum esse potest moralis efficientia, non physica, quia hæc pœnæ remissio nihil physicum ponit in homine; sed moraliter tantum fit; si autem ratione satisfactionis datur aliqua gratia ex opere operato, illam posset hæc pars proprie et per se efficere; quid autem in hoc sentendum sit, dicam infra in materia de satisfactione.

15. Solum ergo potest superesse quæstio de contritione, de qua, si tempore antecedat absolutionem, eadem ratio est, quæ de confessione; si vero simul concurrat cum ipsa absolutione, probabile est habere sacramentalem efficientiam ex opere operato; et de hac potissimum loquitur D. Thomas. An vero possit dari aliud tertium membrum, scilicet, quod sit posterior tempore ipsa absolutione, pendet ex alia quæstione, scilicet an possit dari hoc sacramentum informe ex defectu contritionis, vel attritionis, de qua dicam infra, disp. 20.

16. Secundum notandum. — Alterum notandum erat, licet admittamus actus poenitentis concurrere ex opere operato ad effectum sacramenti, proprie tamen non posse dici, quod poenitens sibimet conferat gratiam, vel remittat peccatum ex opere operato, quia simpliciter non est minister sacramenti, neque absolute confert sacramentum, sed solus sacerdos, cui data est potestas remittendi peccatum; at vero homo, seu minister non dicitur dare gratiam, vel tollere peccatum, nisi quatenus confert sacramentum. Unde, si actus poenitentis concurrunt ad gratiam, est quatenus conjunguntur cum forma (quæ est actus ministri) et ab illa quasi elevantur ad talum effectum; et ideo talis effectus proprie tribuitur soli sacerdoti tanquam ministro. Exemplum esse potest in sacramento Ordinis, ubi actus suscipiens Ordinem, seu contactus est materia sacramenti, quæ aliquo modo concurrit ad effectum sacramenti, qui tamen non est ab ipso suscipiente, sed a solo ordinante tanquam a ministro.

SECTIO III.

Ex qua forma et materia hoc sacramentum consistet.

1. Quoniam nunc solum generatim essentiam hujus sacramenti consideramus, ideo quæstionem hanc tantum proponimus, ut singulas partes quasi specificas distingua-

mus, et de illis proprias disputationes instauramus. Atque ob eamdem causam hic de forma nihil aliud dicemus, quam illam esse verba sacerdotis, ut Concilium Florentinum et Tridentinum docent, et est communis sententia Theologorum, et satis clara, tum ex generali ratione sacramentorum, tum ex speciali hujus, quod est per modum judicii, quod per sententiam perficitur et quasi formatur. Cætera vero de hac forma dicemus disput. seq.

2. *Prima opinio. — De materia hujus sacramenti.* — De materia ergo dicendum superest, quænam sit, vel quas partes habeat. Nam Durand. in 4, d. 16, q. 1, solam confessionem dicit esse materiam, quia contrito, cum non sit sensibilis, non potest esse materia sacramenti, neque etiam satisfactio, cum sine illa, et substantia et effectus sacramenti consistant. Idem fere sentit Gabr., d. 14, q. 2. Et de satisfactione Marsilius, q. 10, art. 4.

3. *Tres esse partes materiae sacramenti poenitentiae vera sententia.* — Vera tamen sententia, ac certa doctrina est, tres esse partes hujus materiae, confessionem, contritionem, et satisfactionem. Ita docet D. Thom. sup., q. 84, art. 2, et q. 90, et in 4, d. 16, q. 1, art. 1; Richard., art. 1, q. 1; Alens., 4 p., q. 66, memb. 1, art. 2; Guillelm. Parisiens., tract. de Poenitentia, c. 45; Antonin., 3 par., tit. 14, c. 17, § 6, et cæteri scribebant. Ac tandem Concil. Florentin. et Tridentin. doctrinam hanc probarunt, quæ per singulas partes discurrendo breviter declaratur.

4. *Probatur de confessione.* — Et quoniam de confessione nulla est controversia, solum expendo amplius quamdam rationem superius tactam. Dictum est enim supra hoc sacramentum esse institutum per modum cuiusdam judicii, de cuius ratione est, ut ante iudicis sententiam præcedat accusatio rei, et sufficiens inquisitio, seu manifestatio delicti. Quod totum quia supponitur sententia iudicis, et est veluti quid informe, donec per sententiam causa consummetur, ideo merito habere dicitur rationem materiae; quia vero hoc totum est de intrinseca ratione judicii, ideo merito essentialis pars dicitur; nullus enim judicare potest nisi de iis, quæ juridice novit. E contrario vero, qui *judicat quod non vit, iudex justitiae* dicitur, Proverb. 12. Et præterea quia hoc judicium voluntarium est, et ad salutem animæ ordinatum, ideo requirit voluntariam rei accusationem, in qua et

ipsem poenitens sit sui accusator, et testis, et reus, et propterea accusatio per voluntariam confessionem est de essentia, et de intrinseca ratione hujus judicii. Unde Innocent. I, Epist. 1, c. 7: *De pondere, inquit, æstimando delictorum, sacerdotis est judicare, attendendo ad confessionem poenitentis, ad fletus, ad lachrymas.* Et optime Chrysostom., lib. 2 de Sacerd.: *Quomodo, inquit, manus quis adhibere possit ei morbo, cuius genus nequaquam intelligat.* Unde infra concludit: *Quamobrem opus est, ut qui laborant Christiani, sibi persuadeant sacerdotum curationibus sua sponte sese submittere.* Et propterea Ambros., Ep. 3, dicit, providum debere esse judicium sacerdotale, nec debere sacerdotem populi peccata comedere, id est, remittere, *cibus enim, inquit, sacerdotis est peccatorum remissio,* sine prævia confessione sincera; et ad idem propositum Hieronymus, circa illa verba Eccles. 10: *Si monorderit serpens in silentio, inquit: Si quem diabolus occulce monorderit, et nullo conso eum peccati veneno inficerit, et noluerit confiteri, magister, qui lingua habet ad curandum, ei prodesse non poterit; si enim erubescat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicus, non curat.* Unde Gregorius Nazianz., in Sententiis, distichis versibus compositis, inquit: *Cum medicum postulet tua vulnera, si tegis illa, pestiferam saniem nil prohibere queat.* Et propterea Orat. 15, in fine, dixit, *magnam peccatorum medicinam esse confessionem.* Ex quibus etiam sumi possunt congruentia, propter quas ex hac materia institutum est hoc sacramentum, quæ eadem sunt cum supra adductis de necessitate hujus sacramenti, scilicet, quia est accommodatissimum medium ad humiliationem poenitentis, ad ruborem, ad confusionem, ad instructionem, ac denique ad correctionem et emendationem.

5. *De contritione probatur.* — De contritione æque certum hoc est ex eisdem Conciliis, et ex Leone X, in Bulla contra Lutherum, art. 15, ex Conc. Colonensi, Moguntino, et Senonensi, et Catechismo Pii V in doctrina de hoc sacramento, et ex auctoribus citatis. Et ratione, seu congruentia breviter declaratur, quia confessio, quæ est pars hujus sacramenti, debet esse accusatio sui, ordinata ad remissionem culpæ consequendam; ergo postulat, ut sit dolorosa confessio, et cum penitidine; nam, si quis simpliciter dicat delicta sua sine ullo dolore, erit vel quædam in delictis gloriatio, vel ad summum simplex

historiæ narratio, potius quam sui accusatio; ergo postulat talis confessio ut sit dolorosa; ergo hoc modo dolor est pars hujus materiae, et hoc intelligimus nunc nomine contritionis.

6. *Solvitur Durandi fundamentum.* — Et ita facile solvitur fundamentum Durandi. Nam, licet contrito in se et per se non sit sensibilis, tamen per confessionem et signa externa est aliquo modo sensibilis; et hoc satis est, ut sit pars materiae sacramentalis; sicut interior attentio est pars orationis vocalis, et consensus interior est de ratione matrimonii. Et hoc modo dixit D. Thom. supra, q. 90, art. 2, ad 1, et in 4, d. 14, q. 1, art. 1, ad 1, materiam hujus sacramenti esse actus poenitentis ut exterioris apparentes. An vero haec pars dicenda sit essentialis, et omnino necessaria ad substantiam sacramenti, dicam infra. Nunc solum dico, Durandum ipsum non posse negare esse de substantia, cum alias doceat sacramentum hoc sine ullo dolore factum esse nullum, ut patet in 4, dist. 17, q. 13.

7. *Satisfactionem esse partem materiae poenitentiae ostenditur.* — Durandi objectio. — Jam vero de satisfactione, quod sit pars, explicatur breviter, quia ad integratem et consummatum judicium pertinet poena inflicta reo in vindictam delicti. Deinde, quia hæc satisfactio habet aliquem effectum ex opere operato, ut infra dicetur, et pleniorum remissionem significat; est ergo aliquo modo pars sacramenti. Argumentum vero Durandi ad summum concludit non esse partem essentialem, sed tantum integralem; quod facile concedimus, quanquam de hoc dicturi sumus infra, agentes de satisfactione. Sed urget Durandus, nam partes materiales, etiam integrales, supponuntur formæ; at vero satisfactio non supponitur, sed omnino sequitur post formam. Confirmatur, nam in aliis sacramentis, vel non distinguuntur partes materiales, ut in baptismo, vel si distinguuntur, unicuique parti materiae respondet pars formæ, ut patet in Eucharistia et extrema unctione. Cujus ratio est, quia forma debet cadere super materiam; at vero in hoc sacramento est una simplex forma, quæ nullo modo cadit super satisfactionem.

8. *Petri de Osma error.* — Propter hoc argumentum dixit olim Petrus de Osma absolutionem non esse dandam nisi post satisfactionem impletam, et olim ita fuisse servatum, præcipue in Ecclesia Græca, referunt histo-